

УДК 35.072

Лісман Тетяна Анатоліївна, аспірант кафедри регіонального розвитку та місцевого самоврядування ХарPI НАДУ, м. Харків.

e-mail tanja.lisman@gmail.com

контактний телефон 097 783 97 54

Секція 1 «Ноосферний розвиток регіону як сучасний напрямок державної політики».

Самодостатність територіальних громад в Україні: «ноосферні інтенції»

Ноосфера є новим геологічним явищем на нашій планеті. В ній уперше людина стає найбільшою геологічною силою. Вона може і повинна перебудовувати своєю працею і думкою сферу свого життя, перебудовувати докорінно порівняно з тим, що було раніше, зазначає В. Вернадський, один із творців теорії ноосфери. Перед нею відкриваються все більш і більш широкі творчі можливості. І може бути, покоління наших онуків вже наблизиться до їх розквіту [1].

Основою місцевого і регіонального розвитку будь-якої країни визнано сильні, потужні територіальні громади. Головним меседжем впроваджуваної реформи місцевого самоврядування в Україні є утворення самодостатніх територіальних громад, спроможних самостійно або через органи місцевого самоврядування за рахунок власних ресурсів вирішувати питання місцевого значення. Відтак постають питання, які критерії визначають самодостатність територіальної громади? Чи може привести територіальну громаду до успіху наявність достатніх матеріальних ресурсів без належного управління та розпорядження ними? Яка роль належить людському чиннику у вирішенні проблем місцевого значення?

Визначальними, з точки зору самодостатності територіальної громади, є природні та людські ресурси, адже саме вони обумовлюють відповідні інфраструктури і формування та розвиток найсучасніших видів ресурсів (інформаційний, інвестиційний, інноваційний тощо).

Громада як досить складне соціальне утворення, що має різноманітні соціальні зв'язки, стосунки, взаємодії, постійно зазнає змін. Ці зміни стосуються всіх складових елементів громади, всіх сфер життя людей, які проживають у ній. Спрямовану, незворотну зміну називають розвитком. У результаті розвитку виникає новий якісний стан соціального об'єкта, його складу або структури.

Якщо філософія прагне відповіді на питання «Що» і «Як» треба робити людині, щоб вижити у цьому світі й навчитися достойно жити, то основним питанням, що його має вирішувати філософія державного управління у «напрузі помислити», можна сформулювати так: як створити ефективну систему влади й управління в окремій державі, де міг би максимально реалізувати себе народ як джерело влади і людина та громадянин як джерело суспільного розвитку [4, с. 19].

На думку багатьох учених, успішний розвиток територіальної громади може бути здійснений за умов раціонального управління, орієнтованого на використання інформації про ресурси й можливості певної адміністративно-територіальної одиниці, тобто її потенціал [5].

Усвідомленню цих явищ і процесів значною мірою допомагає теорія ноосфери видатного українського вченого В. Вернадського, який чи не найбільше доклав зусиль з розробки теорії ноосфери. Одним із основних постулатів запропонованих ним концептуальних положень можна вважати положення про те, що кожна людина виконує насамперед біосферну функцію [2]. Дана функція реалізується у взаємодії соціальних і природних процесів, у необхідності включення виробничої діяльності в глобальний природний цикл на основі знання законів функціонування біосфери [3, с. 10]. Отже, особливого значення набуває відповідальність кожної людини за характер перебігу основних еволюційних процесів планети для подальшого розвитку людства і біосфери.

Методологічні переваги теорії ноосфери полягають в її органічному поєднанні не тільки із проблемами виживання, але й з іншими суспільними й

загальнолюдськими цінностями. Ноосфера сьогодні усвідомлюється не як екологічна ніша для обраного народу, що розвивається автономно від решти суспільства, а як область спільного проживання всіх людей планети, як шлях виживання всієї цивілізації [3, с. 9].

Адміністративно-територіальна одиниця низового рівня не може бути штучно виокремленою частиною території країни, а повинна володіти ознаками мікрорегіону як цілісності територіально-природного, демографічно-соціального та економіко-господарського компонентів. Цим пояснюється вплив кожної окремо взятої територіальної громади на розвиток країни в цілому.

У багатьох територіальних громадах для їх успішного розвитку бракує матеріальних і фінансових ресурсів, однак є величезні соціальні ресурси.

Соціальні ресурси мають низку особливостей, що відрізняють їх принципово, скажімо, від природних ресурсів. По-перше, немає сумніву в тому, що природні ресурси є вичерпними, разом з тим, соціальні ресурси у відомому сенсі можна вважати невичерпними. Їх використання не означає вичерпання, а навпаки, сприяє прогресуючій зміні, переходу суспільства на новий, більш високий рівень його розвитку. По-друге, соціальні ресурси – це не лише частково, а й цілком поновлювані ресурси. Використовуючи, наприклад, інтелектуальний або комунікативний ресурс, ми аж ніяк не зменшуємо і не знищуємо їх, а навпаки, чим активніше використовуємо ці ресурси, тим більшою мірою сприяємо їхньому розвитку. По-третє, природні ресурси можна «тримати в запасі» й від цього вони не збільшуються і не зменшуються. Інша річ – соціальні ресурси. Їх не можна тримати «про запас», адже вони починають швидко знецінюватися і деградувати [7].

Соціальні ресурси – це продукт спільної соціальної активності населення, яку ініціює громада. Чим вищий соціальний ресурс місцевого співтовариства, тим більше можливості має у своєму розпорядженні населення для вирішення своїх нагальних проблем.

У буремний час державотворення та становлення місцевого самоврядування в Україні людські ресурси стали основними стратегічними ресурсами завдяки їхнім здібностям, організаційним навичкам та знанням, що має високий ринковий статус загалом. Розвиток місцевої громади та її вдосконалення має стати продуктом участі та роботи самих громадян. Іншими словами, ефективність вирішення місцевих проблем значно підвищується, якщо в цьому процесі беруть добровільну участь і пересічні громадяни. Зарубіжний і український досвід свідчить про те, що без участі громадян регіональна політика перетворюється в «байдуже» управління територіями [6].

Таким чином, беручи до уваги філософський принцип: чим більше свободи, тим вище відповідальність, з погляду на ноосферні інтенції щодо самодостатності територіальних громад можемо зробити висновок, що саме за рахунок колективного розуму та особистої участі кожного члена громади у вирішенні питань місцевого значення відбувається вплив на розвиток суспільства в цілому.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Вернадский В. И. Научная мысль как планетное явление / В. И. Вернадский // Отв. ред. А. Л. Яншин, Москва, «Наука», 1991. [Електронний ресурс] – Режим доступу : http://www.lib.ru/FILOSOF/WERNADSKIJ/noos.txt_with-big-pictures.html
2. Енциклопедія державного управління : у 8 т. / Нац. акад. держ. упр. при Президенті України ; наук.- ред. колегія : Ю. В. Ковбасюк (голова) та ін. – К. : НАДУ, 2011. – Т. 4 : Галузеве управління / наук.-ред. колегія : М. М. Іжа (співголова), В. Г. Бодров (співголова) та ін. – 2011. – 648 с.
3. Забезпечення сталого розвитку територіальної громади: управлінський аспект: [Моногр.] За ред. Ю.О. Куца, В.В. Мамонової. – Х.: Вид-во ХарПІ НАДУ «Магістр», 2008. – 335 с.
4. Корженко В. В. Феномен філософії як «практичної мудрості» державного управління [Електронний ресурс] / В. В. Корженко // Теорія та практика державного управління: зб. наук. пр. – Х. : Вид-во ХарПІ НАДУ «Магістр», 2016. – Вип. 2 (53). – 228 с.
5. Мамонова В. В. Методологія управління територіальним розвитком : [моногр.] / В. В. Мамонова – Харків : Вид-во ХарПІ НАДУ

«Магістр», 2006. – 196 с.

6. Місцевий розвиток за участі громади : [моногр.] : у 2 т. / [за заг. ред. Ю. М. Петрушенка]. – Суми : Університетська книга, 2014. – 368 с. [Електронний ресурс] – Режим доступу : <http://economics.studio/derjavne-upravlinnya-munitsipalne/zaluchennya-gromadyan-bezposednogo-78725.html>

7. Чабанова А. В. Местное самоуправление и особенности социальной работы с местным сообществом [Электронный ресурс] / А. В. Чабанова // Социальная педагогика: проблемы и перспективы. – Калининград, 2000. – 37 с. Режим доступа : <http://elib.albertina.ru>